

7. LEGiony POLSKIE WE WŁOSZECH – NOTATKA.

1. Utworzenie legionów polskich we Włoszech:

a) polska emigracja po upadku państwa

Po upadku powstania kościuszkowskiego społeczeństwo polskie nie zamierzało zrezygnować z walki o niepodległość. Szczególnie emigranci nie chcieli pogodzić się z zaistniałą sytuacją. Na emigracji powstały trzy silne ośrodki polityczne reprezentujące interesy Polaków: ośrodek wenecki, Agencja i Deputacja.

- **Ośrodek wenecki** powstał w 1795 r. Był kierowany przez **Stanisława Sołtysa Weygtynowskiego**, który domagał się odbudowy Polski bądź drogą dyplomatyczną bądź zbrojną.
- **Agencja** – działała w Paryżu od 1794 r i miała charakter umiarkowany. Na jej czele stał **Franciszek Barss i Józef Wybicki**. Agencja sprzeciwiała się powstaniu zbrojnemu w kraju. Liczono przede wszystkim na dyplomatyczną i militarną pomoc Francji w walce o niepodległość.
- **Deputacja** działała we Francji o 1795 r. Miała głównie lewicowy charakter. Jej członkowie liczyli, że uda im się doprowadzić w kraju do powstania na skutek którego powstało by niepodległe państwo polskie o ustroju republikańskim. Jego członkami byli głównie polscy jakobini, zwolennicy Hugona Kołłątaja: **Dionizy Mniewski, Gabriel Taszycki, Romuald Giedroyc, Józef Sułkowski**. Nie zrezygnowali oni jednak z zabiegów dyplomatycznych.

b) Polska emigracja we Francji liczyła bardzo na pomoc tego kraju w walce z polskimi zaborcami. Polacy liczyli na to, że walcząc u boku żołnierzy francuskich wywalczą sobie swoje państwo. Jednocześnie wspaniała postawa Napoleona i jego zwycięstwa wojskami koalicjantów zwiększały nadzieję na pokonanie Austrii, później Prus i Rosji. Dlatego emigracja próbowała doprowadzić do powstania oddziałów polskich we Francji. Niestety Dyrektoriat nie wyrażał na to zgody. Dopiero plan powstania oddziałów polskich przedstawiony przez generała Jana Henryka Dąbrowskiego spotkał się z życzliwą reakcją Dyrektoriatu.

c) 9 stycznia 1797 r. została podpisana **konwencja wojskowa** między gen. H. Dąbrowskim, a rządem Lombardii na mocy której:

- postanowiono utworzyć legiony polskie w Lombardii
- oddziały polskie zwane legionami miały powstać w Lombardii
- umundurowanie legionistów miało być zbliżone do narodowego ze szlifami w barwach włoskich i z francuską trójkolorową kokardą
- żołnierze polscy otrzymali prawo swobodnego powrotu do Polski w razie gdyby tego wymagała konieczność
- początkowo liczebność legionów ustalono na 3,6 tys. żołnierzy.

Legioniści mieli rekrutować się spośród ochotników, ochotników także spośród jeńców austriackich pochodzenia polskiego, którzy wyrażą na to zgodę. Początkowo sformowano dwa bataliony: strzelecki i grenadierski (marzec 1797).

d) Legionowi bardzo szybko stały się doborowymi jednostkami. Żołnierze przechodzili ciągłe szkolenia, szybki kurs edukacji narodowej, oficerowie bratali się z szeregowymi żołnierzami co powodowało, że w legionach rozwijał się duch braterstwa i koleżeńskość. Legiony miały jak najbardziej demokratyczny charakter. Powstały Księgi Cnoty i Waleczności, do których wpisywano

nazwiska żołnierzy wyróżniających się. Pieśnią legionów stał się **mazurek Józefa Wybickiego**, wykonany po raz pierwszy 20 lipca 1797 r.

2. Udział legionów w walkach do pokoju w Luneville w 1801 r.

- Legiony były wykorzystywane zgodnie z wolą głównodowodzącego wojskami we Włoszech, czyli Napoleona Bonaparte. W marcu dwa pierwsze bataliony zostały umieszczone w twierdzy w Mantui gdyż Napoleon obawiał się ataku Austriaków. W marcu 1797 r. polskich żołnierzy użyto do tłumienia antyfrancuskich wystąpień w Romanie – walczyli nad jeziorem Garda i zdobywali Weronę.
- Już w kwietniu 1797 r. Napoleon rozpoczął rozmowy pokojowe z Austrią w Loeben. Legiony wycofano do Bolonii Ferrary i Mantui. Były sformowane w **dwie legie**: każda po 3 bataliony podzielone na 10 kompanii. Przekroczyły 6 tys. żołnierzy. Gdy Francja podpisała w październiku 1797 r. pokój z Austrią w Campio Formio postanowiono, że legiony pozostaną we Włoszech jako korpus posiłkowy Republiki Cisalpińskiej, która powstała na mocy tego pokoju. Wówczas polskie legiony liczyły już około 7 tys. żołnierzy I legia została skierowana do Rzymu, który był stolicą Republiki Rzymskiej. I legia walczyła tam z powstaniem antyfrancuskim a także z Królestwem Obojga Sycylii, które chciało restaurować Państwo Kościelne.
 - ✓ I legia pod dowództwem **Karola Kniaziewicza** rozegrała bitwę pod Magliano i pod Civita Castellana (grudzień 1798), zdołała Gaetę (grudzień 1798). Legiony wraz z wojskami francuskimi pokonały wojska II koalicji i zdołały Neapol.
 - ✓ W bitwie pod Magnano (1799) II legia została rozbita. Jej szczątki zostały odesłane do twierdzy w Mantui. Jej francuski dowódca wydał ich armii austriackiej w chwili poddania miasta.
- W czerwcu 1799 roku I legia została wysłana z Rzymu dla wzmocnienia oddziałów francuskich. Została praktycznie rozbita w bitwie pod Trebbią (przeżyło 1500 żołnierzy). Następnie I legia walczyła pod **Novi i Bosco** na jesieni 1799 r.
- W 1800 r. dzięki interwencji gen. Dąbrowskiego u Napoleona dozbrojono I legię i zreorganizowano zwiększając jej liczebność. W końcu listopada 1800 r. I legia liczyła ponad 6 tys. żołnierzy. Uczestniczyła w oblężeniu Ferrary i Mantui.

3. Powstanie Legii Naddunajskiej

Legia Naddunajska powstała przy armii francuskiej z zachowaniem swojego polskiego charakteru, w Republice Batawskiej (Holandia). Jej dowódcą został gen. Karol Kniaziewicz, który podlegał gen. Moresu – dowódcy armii reńskiej. Legia Naddunajska miała liczyć około 6 tys. żołnierzy. Zimą 1800 r. w jej skład wchodziło 11 batalionów, pułk jazdy, batalion artylerii pieszej, kompania artylerii konnej – ponad 13 tys. żołnierzy. Początkowo była bardzo źle wyposażona i uzbrojona. Wzięła udział u boku Francuzów czerwcowo – lipcowej kampanii frankfurckiej, uczestniczyła w zajęciu Frankfurtu. Największym jej osiągnięciem było zwycięstwo w bitwie pod Hohenlinden w grudniu 1800 r. Pokój w Luneville kończył walki z II koalicją (1801) i pomijał sprawę polską. Legiony przestały być potrzebne Napoleonowi.

4. Dzieje legionów po pokoju w Luneville

Na jesieni 1801 r. w Mediolanie utworzono Generalny Inspektorat Wojsk Polskich, na czele którego stanął gen. J.H.Dąbrowski. Legiony uległy reorganizacji na wzór francuski - utworzono 3 półbrygady, z których dwie miały pozostać do dyspozycji Republiki Włoskiej a jedną wysłano do

tłumienia powstania przeciwko Francuzom na San Domingo (Haiti). Z 5500 tylko 330 powróciło do Francji.

5. Znaczenie legionów

Przez legiony przewinęło się w ciągu 5 lat 25 tys. żołnierzy i ponad 1000 oficerów. Wykształciły one świetnych żołnierzy i oficerów. Ich przykład inspirował następne pokolenia walczące o niepodległość, czego przykładem mogą być choćby legiony Józefa Piłsudskiego. Mimo tego, że Napoleon nie spełnił marzeń Polaków legiony i ich walka stały się symbolem walki o niepodległość. W świadomości narodowej ich walka symbolizuje niezłomność, waleczność i odwagę żołnierza polskiego. Wprowadzone do legionów demokratyczne stosunki między oficerami a szeregowymi przyczyniły się do rozpowszechnienia idei demokratycznych